

Jedna stopa unutar poreza na dohodak: utjecaj na raspodjelu poreznog tereta

Urban, Ivica

Source / Izvornik: **Newsletter : povremeno glasilo Instituta za javne financije, 2006, 8, 1 - 3**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:242:330820>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[Institute of Public Finance Repository](#)

NEWSLETTER

Institut za javne financije, 10000 Zagreb, Katančićeva 5, Hrvatska

p.p. 320; tel: (385 1) 48 19 363; fax: 48 19 365; e-mail: ured@ijf.hr; www.ijf.hr

Broj 24, svibanj 2006.

Ivica Urban

Jedna stopa unutar poreza na dohodak: utjecaj na raspodjelu poreznog tereta

Nedavno istraživanje Instituta za javne financije pokazalo je kako je progresivnost poreza na dohodak u Hrvatskoj visoka u usporedbi s ostalim zemljama i da je tijekom promatranog razdoblja rasla.¹ Na razinu progresivnosti utječu razni elementi sustava poreza na dohodak: raspored poreznih stopa, osobni i ostali odbici te umanjenja porezne obveze. Od 1997. do 2004. godine osobnim je odbitkom postignuto prosječno 91% progresivnosti, a rasporedom poreznih stopa 13% progresivnosti. Učinak ostalih odbitaka i umanjenja porezne obveze iznosio je u prosjeku minus 4%, pri čemu negativni predznak znači da su te olakšice smanjivale potencijalnu progresivnost.

S obzirom na to da je progresivni učinak postignut pretežito osobnim odbitkom, nametnuo se zaključak da bi se uvođenjem sustava poreza na dohodak s jednom stopom uvelike zadržala postojeća progresivnost. To je i potvrđeno raznim simulacijama poreznog tereta. Ovdje ćemo prikazati rezultate jedne takve simulacije i usporediti raspodjelu poreznog tereta sadašnjeg poreza na dohodak i sustava s jednom stopom.

¹ Više o rezultatima tog istraživanja vidjeti u Newsletteru IJF-a br. 23, 2006.

Jedna stopa unutar poreza na dohodak

Što bi se dogodilo s raspodjelom poreznog tereta i progresivnošću da je u 2004. godini umjesto stvarnog sustava na snazi bila inačica sustava s jednom poreznom stopom? Simulirani sustav ima sljedeće značajke, a njihovo je uporište u načelima izvornog Zakona o porezu na dohodak iz 1994. godine.

- Dohodak obveznika jednak je zbroju svih vrsta dohoda.
- Ne oporezuju se primici od dividendi i udjela u dobiti, te je radi usporedivosti u analizi taj dohodak isključen iz osnove stvarnoga i simuliranoga sustava.
- Osnovica je jednaka dohotku umanjenom za osnovni osobni odbitak i dodatni osobni odbitak za djecu i uzdržavane članove obitelji, čiji su iznosi jednaki stvarnima u 2004. godini.
- Sustav je prihodno neutralan, a to znači da se njime prikuplja jednak porezni prihod kao i stvarnim sustavom u 2004. godini. Potrebna jedinstvena stopa izno-

Institut za javne financije bavi se ekonomskim istraživanjima i analizama vezanim uz razne vidove javnih financija poput proračuna, poreza i carina. Tom djelatnošću usmjeren je na razne ekonomske, pravne i institucionalne teme važne za zdrav dugoročni ekonomski razvoj Hrvatske. Kako bi se javnosti omogućilo da bolje razumije određena pitanja, u Newsletteru se povremeno objavljuju stručne i nezavisne analize ekonomskih pitanja. Stavovi izraženi u člancima objavljenim u Newsletteru izražavaju mišljenja autora koja ne moraju neminovno odražavati i mišljenje Instituta kao institucije. Potpuni tekst Newslettera na hrvatskom i na engleskom jeziku nalazi se i na Internet adresi: <http://www.ijf.hr/newsletter>.

Tablica 1. Usporedba stvarnoga i simuliranoga godišnjeg tereta poreza na dohodak u 2004. godini

Dohodovni razredi (u tis. kn)	Postotak populacije obveznika	Stvarni porez (kn po obvezniku)	Stvarni porez p.p.s. (%)	Simulirani porez (kn po obvezniku)	Simulirani porez p.p.s. (%)	Razlika (kn po obvezniku)	Razlika (u p.b.)
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7=5-3.	8=6-4.
0-10	15,1	95	1,9	0	0,0	-95	-1,9
10-20	20,6	100	0,7	16	0,1	-84	-0,6
20-30	20,4	371	1,5	445	1,8	74	0,3
30-40	12,9	1.153	3,3	1.549	4,5	396	1,2
40-50	8,5	2.410	5,4	3.291	7,4	881	2,0
50-60	6,8	3.719	6,8	5.053	9,2	1.334	2,4
60-70	5,4	5.412	8,4	6.821	10,5	1.410	2,1
70-80	3,3	7.304	9,8	8.568	11,5	1.264	1,7
80-90	2,1	9.247	10,9	10.247	12,1	1.000	1,2
90-100	1,2	11.637	12,3	12.211	12,9	574	0,6
100-120	1,4	15.659	14,4	15.110	13,9	-550	-0,5
120-150	1,0	23.097	17,4	19.711	14,8	-3.386	-2,6
150-200	0,7	34.960	20,5	26.744	15,7	-8.216	-4,8
200 i više	0,7	91.156	27,4	57.182	17,2	-33.974	-10,2
Ukupno:	100,0	2.930	8,1	2.930	8,1	0	0,0

p.p.s. – prosječna porezna stopa; p.b. – postotni bodovi

si 18,8%, a izračunana je kao omjer stvarno prikupljenog poreza i simulirane osnovice.

U tablici 1. obveznici su podijeljeni u razrede prema godišnjem dohotku prije oporezivanja (stupac 1). Stupac 4. prikazuje prosječnu poreznu stopu za stvarni, a stupac 6. za simulirani sustav. Prosječna porezna stopa raste s porastom dohotka za simulirani sustav, što znači da je on progresivan. Međutim, događaju se određene promjene u raspodjeli poreznog tereta. Prosječna porezna stopa pala je za obveznike s dohotkom manjim od 20.000 kuna, te za one s dohotkom većim od 100.000 kuna. Najveće relativno smanjenje porezne obveze, ono od 10 postotnih bodova, imali bi oni koji najviše zarađuju, ali koji i u stvarnom sustavu plaćaju najviše poreza, a to su obveznici s dohotkom većim od 200.000 kuna. Najveće relativno povećanje prosječnoga poreznog tereta od 2,4 postotna boda dobili bi obveznici s dohotkom između 50.000 i 60.000 kuna. Gledano u apsolutnim iznosima, najveće prosječno povećanje godišnjega poreznog tereta od 1.410 kuna ostvarili bi obveznici iz dohodovnog razreda od 60.000 do 70.000 kuna.²

Napomenimo kako tablica 1. daje samo prosječne vrijednosti za pojedine dohodovne razrede. Unutar svakoga od tih razreda nalaze se pojedinci koji imaju bitno različiti tretman u sadašnjem sustavu, pa bi u sustavu s

jednom stopom rast (pad) tereta za neke bio veći, a za neke manji od prosjeka za skupinu.

Zaključak

Glavni cilj porezne politike jest prikupljanje dovoljnog iznosa prihoda uz prihvatljivu raspodjelu poreznog tereta, što veću jednostavnost i transparentnost, te uz što manje troškove i štetne učinke na ekonomsku efikasnost. Za zadovoljenje tih ciljeva potrebno je primijeniti optimalnu kombinaciju elemenata koje porezni sustav nudi. Takvi su elementi osobni odbitak i ostale olakšice te raspored poreznih stopa.

Naše je istraživanje pokazalo kako je porez na dohodak u Hrvatskoj progresivan, i to ponajviše zahvaljujući osobnom odbitku. Drugim riječima, za postizanje progresivnosti u sustavu poreza na dohodak dovoljno bi bilo imati osobni odbitak i samo jednu poreznu stopu. U svjetlu rasprava o uvođenju jedne stope htjeli smo provjeriti taj teoretski zaključak i istražiti kako bi jedna inačica takvog sustava utjecala na progresivnost i raspodjelu poreznog tereta po dohodovnim skupinama u 2004. godini. Zadržavanjem postojećega osobnog odbitka, ukidanjem svih ostalih olakšica i uz jedinstvenu stopu od 19% postigao bi se isti iznos prihoda i oko 90% progresivnosti kao u stvarnom sustavu.

² Kakwanijev indeks progresivnosti za stvarni sustav iznosi 0,337, a za simulirani sustav 0,303, što znači da je uvođenjem jedne stope zadržano oko 90% progresivnosti.

Flat tax

U raspravama o poreznoj reformi često se rabi pojam *flat tax* (engl. flat – jednolik, ravan; tax – porez). U ekonomskoj literaturi on označava proporcionalni porez, tj. porez u kojemu je prosječna porezna stopa (udio poreza u dohotku) jednaka za sve razine dohotka. Progresivni je porez onaj u kojemu prosječna porezna stopa raste s porastom dohotka.

Prema navedenoj definiciji, porez na dohodak s jedinstvenom stopom i osobnim oduzimanjem nije *flat tax* jer je progresivan. Pogledajmo jednostavni primjer u sljedećoj tablici. Dohodak osobe A je 2.000 kuna, a osobe B 4.000 kuna. Ako obje osobe imaju pravo na osobni oduzimanje od 1.000 kuna, a jedinstvena stopa iznosi 20%, osoba A platiće 200 kuna, a osoba B 600 kuna poreza. Tako je prosječna porezna stopa osobe B veća nego osobe A, što je dokaz progresivnosti.

	Osoba A	Osoba B
Dohodak	2.000	4.000
Oduzimanje	1.000	1.000
Osnovica	1.000	3.000
Porez	200	600
p.p.s.	10%	15%

Pojam *flat tax* također se upotrebljava kao naziv za porezni oblik koji su predložili američki ekonomisti Hall i Rabushka 1996. godine, a koji bi trebao zamijeniti sadašnje sustave poreza na dohodak i dobit. Osnovica tog poreza jednaka je ukupnim prihodima poduzeća umanjena za troškove nabave kratkotrajne i dugotrajne imovine. Taj je porez dobio naziv *flat tax* jer je prvotna zamisao bila oporezivati cijelu osnovicu istom stopom, zbog čega bi sustav bio proporcionalan.³

³ O *flat taxu* Halla i Rabushke vidjeti više u *Financijska teorija i praksa*, 29 (2) 2005, 249-253.